

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu

(COM(2018) 340 final — 2018/0172 (COD))

(2019/C 62/34)

Rapporteur: **Maria NIKOLOPOULOU**

Raadpleging	Raad, 15.6.2018 Europees Parlement, 11.6.2018
Rechtsgrondslag	Artikel 192, lid 1, en artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Besluit van de voltallige vergadering	17.4.2018
Bevoegde afdeling	Afdeling Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Milieu
Goedkeuring door de afdeling	5.10.2018
Goedkeuring door de voltallige vergadering	17.10.2018
Zitting nr.	538
Stemuitslag	210/3/2
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) steunt het voorstel voor een richtlijn over kunststoffen voor eenmalig gebruik en beschouwt het als cruciaal in het kader van de strategie voor de circulaire economie en voor het bereiken van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen.

1.2. In het bijzonder maakt het Comité duidelijk dat de overgang naar duurzaamheid in de eerste plaats de betrokkenheid vereist van alle politieke, economische, sociale, culturele en milieu-actoren, waarbij ook elke burger wordt betrokken in een nieuw paradigma van productie, consumptie en recycling van producten. Daarom vormen onderwijs, opleiding en bewustmakingscampagnes fundamentele vereisten op alle niveaus, met speciale aandacht voor jongeren in de leerplichtige leeftijd.

1.3. Het Comité is van mening dat het voorstel van de Commissie een belangrijk proefproject is, met speciale aandacht voor de kunststofproducten die het meest in de zeeën en oceanen voorkomen. Het voorstel zou echter nog ambitieuzer kunnen zijn en tegelijkertijd vergezeld moeten gaan van een routekaart en andere initiatieven om te zorgen voor een doeltreffende uitvoering.

1.4. In het bijzonder:

1.4.1. beveelt het EESC aan om een evaluatie op te maken van de uitgebreide lijst van tien producten en andere op te nemen waarvoor duurzame alternatieven al in voldoende hoeveelheden en tegen een betaalbare prijs beschikbaar zijn;

1.4.2. adviseert het EESC om het beginsel te verduidelijken dat alle biologisch afbreekbare producten ook composteerbaar moeten zijn, met specifieke termijnen voor fotodegradatie op land en op zee;

1.4.3. stelt het EESC dat vissers een sleutelfactor kunnen zijn bij het opruimen van zeeën en oceanen. De stimulansen voor de teruggave van vistuig moeten zo snel mogelijk worden uitgebreid tot al het afval dat tijdens het vissen wordt verzameld. Voor de volledige ontwikkeling van een nieuw systeem voor het opruimen van zeeën en oceanen is het noodzakelijk dat alle belanghebbende partijen en lokale autoriteiten meewerken. Bovendien moeten alle havens, inclusief de kleinste, beschikken over een geavanceerd inzamelingsstelsel en transparant afvalbeheer;

1.4.4. is het EESC van mening dat, hoewel 90 % van de kunststofproducten voor eenmalig gebruik op de Europese markt in derde landen wordt geproduceerd, het absoluut noodzakelijk is om alle bedrijven in de sector te begeleiden bij de overgang naar een duurzamere productie. Vooral innovatie en de ontwikkeling van sectoren als ecologisch ontwerp, biokunststoffen en secundaire grondstoffen moeten met financiële en fiscale instrumenten worden aangemoedigd. Op deze manier kan de EU profiteren van een aanzienlijke groei van de handelsbalans, de ontwikkeling van duurzamere bedrijven bevorderen en zorgen voor meer hoogwaardige arbeidsplaatsen;

1.4.5. stelt het EESC dat het principe „de vervuiler betaalt”, dat is vastgelegd in Richtlijn 2004/35/EG, een fundamentele pijler is van het voorstel van de Commissie en aan de basis ligt van een rechtvaardigere en evenwichtigere verdeling van de afvalbeheer- en recyclingheffingen. Een correcte uitvoering van de richtlijn zal het mogelijk maken deze kosten te verlagen voor bedrijven die gecertificeerde processen hebben opgezet ter voorkoming van verontreiniging of voor de directe terugwinning van vervuilende producten;

1.4.6. adviseert het EESC om te zorgen voor meer coördinatie tussen de rest van de bestaande wetgeving inzake afvalbeheer en -recycling, waarbij de nadruk moet komen te liggen op afvalscheiding. Het is ook belangrijk dat de lidstaten geharmoniseerde vergunningen en sancties vaststellen;

1.4.7. stelt het EESC dat de strategie inzake kunststoffen voor eenmalig gebruik een beperkt effect zal hebben als de Commissie niet tussenbeide komt met een ad-hocstrategie voor een duurzamer beheer en duurzamere controle van de binnenwateren (meren en rivieren), waarvan 80 % van het aanwezige afval in de zeeën afkomstig is. Het Comité pleit voor meer bestuursystemen waarbij openbare en particuliere autoriteiten en het maatschappelijk middenveld betrokken zijn, zoals de „riviercontracten”, die moeten worden gezien als een fundamentele vereiste voor toegang tot bepaalde fondsen voor milieubescherming (bv. Interreg);

1.4.8. wijst het EESC erop dat de invoering van etiketterings- en traceerbaarheidssystemen voor kunststofproducten een toegevoegde waarde kan hebben bij de processen voor afvalbeheer en -recycling. Het creëren van een specifiek logo zou het consumentenvertrouwen kunnen versterken, met name voor producten die met secundaire grondstoffen zijn vervaardigd;

1.4.9. beveelt het EESC aan om de richtlijn om de drie in plaats van om de zes jaar te herzien. Dit voorstel wordt gerechtvaardigd door het feit dat de controlemechanismen al functioneren en gevalideerd zijn (telmethode). Bovendien zouden dankzij deze maatregel eventuele problemen in de uitvoeringsfase kunnen worden opgelost en zou, indien nodig, de lijst van de tien producten kunnen worden gewijzigd of uitgebreid, afhankelijk van het uitvoeringsstadium van de richtlijn en de ontwikkelingen op het gebied van ecologisch ontwerp;

1.4.10. beveelt het EESC aan om de vele goede praktijken die in de circulaire economie bestaan, beter te verspreiden, en het Europees stakeholdersplatform voor de circulaire economie van het EESC te versterken; dit is namelijk een efficiënt instrument voor de uitwisseling van ervaringen tussen alle betrokken partijen.

2. Inleiding

2.1. In de Europese Unie vertegenwoordigt kunststofafval 80 tot 85 % van het zwerfvuil op zee, waarvan 50 % bestaat uit **kunststofproducten voor eenmalig gebruik**, terwijl nog eens 27 % bestaat uit **vistuig dat kunststoffen bevat, afkomstig van de traditionele visserij en aquacultuur**, achtergelaten of verloren op zee.

2.2. De tien op Europese stranden meest aangetroffen kunststofproducten voor eenmalig gebruik vertegenwoordigen 86 % van alle gevonden artikelen en zo'n 43 % van al het mariene zwerfvuil. Het gaat hierbij om veelgebruikte producten, waarvan men niet altijd verwacht dat ze uit plastic bestaan⁽¹⁾: voedselverpakkingen, bekertjes voor dranken, wattenstaafjes, borden, rietjes, ballonnenstokjes, drankverpakkingen en de doppen ervan, filters van tabaksproducten, vochtige doekjes en plastic tassen. **Deze tien producten, samen met het vistuig met kunststoffen, zijn goed voor ongeveer 70 % van al het zwerfvuil op zee dat geteld wordt**⁽²⁾.

2.3. Kunststofproducten voor eenmalig gebruik, over het algemeen gemaakt van polyetheen en polypropreen, hebben gemiddeld 300 jaar nodig om in het milieu te worden afgebroken, hoewel de fotodegradatie in sommige gevallen tot 1 000 jaar kan duren. Bovendien betekent de degradatie niet dat de kunststoffen worden geabsorbeerd in de levenscyclus van de natuur, maar dat ze worden omgezet in microplastics die onzichtbaar worden voor het menselijk oog.

2.4. Kunststof is een van de meest waardevolle uitvindingen van de twintigste eeuw die ons leven het meest beïnvloed heeft. De fysieke kenmerken ervan (flexibiliteit, lichtheid en weerstand) maken het tot een materiaal van oneindige toepassingen; zoals in het geval van kunststofproducten voor eenmalig gebruik, ideaal voor buitengebruik (bv. picknick). Dit houdt in dat kunststofproducten voor eenmalig gebruik producten zijn met een hoog verspreidingsrisico in de natuur, onafhankelijk van de wil van veel consumenten en de efficiëntie van de afvalbeheer- en afvalrecyclingsystemen. Dit is een risico en een onevenredig groot milieueffect, vooral omdat de verwachte gebruikstijd van deze producten misschien niet meer dan vijf minuten bedraagt.

⁽¹⁾ 95 % van de sigarettenfilters bestaat uit plastic: <https://www.noordzee.nl/hele-noordzeekust-schoon-2764-vrijwilligers-ruimen-11163-kilo-afval-op/>

⁽²⁾ Afvaltelling op de stranden is een internationaal erkende methode voor het meten van de samenstelling van zwerfvuil op zee. De wetenschappelijke gemeenschap beschouwt het als een zeer betrouwbare indicator om beleid te ontwikkelen. De telmethode is gebaseerd op verslagen die door de lidstaten zijn opgesteld en door het JRC bijeengebracht in het kader van de uitvoering van de kaderrichtlijn mariene strategie 2008/56/EG. Gegevensbron: UNEP, 2017.

2.5. Als de kunststofproducten voor eenmalig gebruik niet in de afvalbeheerketen terechtkomen, hopen ze zich op in zeeën en oceanen, hetgeen schadelijke gevolgen heeft voor het milieu en de volksgezondheid, omdat ze in de voedselketen terechtkomen. Bovendien treft dit verschijnsel verschillende economische sectoren zoals toerisme, visserij en scheepvaart.

2.6. Het probleem van zwerfvuil op zee heeft een grensoverschrijdend karakter en de kunststofarchipel staat hiervoor symbool⁽³⁾. De Europese Unie is vastbesloten om tegen dit verschijnsel op te treden in overeenstemming met de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties⁽⁴⁾ en de Overeenkomst van Parijs (COP21). De strategie voor kunststoffen⁽⁵⁾ was een eerste stap in deze richting, in het kader van het actieplan voor de circulaire economie⁽⁶⁾.

3. Inhoud van het Commissievoorstel

3.1. Het doel van de voorgestelde richtlijn is het voorkomen en verminderen van kunststofzwerfvuil (macroplastics) op zee bestaande uit kunststofproducten voor eenmalig gebruik en vistuig dat kunststoffen bevat, door de maatregelen waarin al is voorzien in het kader van de Europese kunststoffenstrategie aan te vullen en de vastgestelde hiaten in de bestaande maatregelen en wetgeving op te vullen.

3.2. De richtlijn houdt ook verband met het initiatief om een einde te maken aan plastic draagtassen voor eenmalig gebruik (ten gunste van andere die gemaakt zijn van biokunststoffen of composteerbare materialen), dat de gewoonten van de consument in korte tijd radicaal heeft veranderd, met zeer positieve resultaten voor het milieu⁽⁷⁾.

3.3. Kunststofproducten voor eenmalig gebruik

3.3.1. Na de telling die op verschillende Europese stranden is gedaan, richt het voorstel zich op de tien kunststofproducten voor eenmalig gebruik die het vaakst op de stranden te vinden zijn. De Commissie heeft een reeks maatregelen gepland op basis van de beschikbaarheid van alternatieve, duurzame en betaalbare producten. Als deze al op de markt aanwezig zijn, worden de meest verontreinigende overeenkomstige producten verwijderd (bv. rietjes, borden en wattenstaafjes). Anders wordt een reeks maatregelen ingevoerd gericht op het verminderen van het gebruik ervan, door middel van bewustmakingscampagnes en het bevorderen van het ecologisch ontwerp om zo snel mogelijk alternatieve, biocompatibele en recycleerbare materialen te produceren (bv. voedingsverpakkingen, bekertjes voor dranken, ballonnen, zakjes en wikfels, drankverpakkingen, filters van tabaksproducten, vochtige doekjes en lichte kunststoffen draagtassen).

3.3.2. In de richtlijn wordt bepaald dat de regeling voor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid moet worden toegepast voor alle producten waarvoor de marktbeperkingsmaatregel niet geldt, om zo bij te dragen tot de kosten van afvalpreventie en -beheer.

3.3.3. De Commissie stelt ook een etiketteringssysteem voor om consumenten over afvalbeheer te informeren teneinde gescheiden ophaling en recycling te bevorderen. Deze maatregel houdt ook de indicatie in van gedrag dat moet worden vermeden (bv. het gebruik van vochtige doekjes).

3.3.4. In het voorstel worden concrete maatregelen geïntroduceerd met betrekking tot het ontwerp van producten (bv. doppen die vastzitten aan flessen) en ambitieuze doelstellingen op het gebied van recycling (zoals 90 % gescheiden recycling van plastic flessen voor eenmalig gebruik).

3.4. Vistuig dat kunststoffen bevat

3.4.1. In de richtlijn wordt een geïntegreerd en moderner verzamelstelsel voorgesteld voor vistuig dat kunststoffen bevat op basis van drie hoofdpunten: de implementatie van een specifiek mechanisme en machines voor gescheiden inzameling in de havens, stimulansen voor vissers die het vistuig dat kunststoffen bevat terugbrengen of afval overhandigen dat op zee is achtergelaten, en de invoering van een regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor fabrikanten van vistuig dat kunststoffen bevat, inclusief kleine en middelgrote ondernemingen. De middelen die worden aangetrokken via de regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid zullen worden gebruikt om de kosten te dekken voor afvalpreventie (bewustmakingscampagnes) en afvalbeheer, inclusief het opruimen van afval bestaande uit kunststofproducten voor eenmalig gebruik.

⁽³⁾ De kunststofarchipel bevindt zich in internationale wateren en er is een mondiale overeenkomst nodig om hem op te ruimen. Deze archipel is de loop der jaren gevormd door zeestromingen, waarbij veel kunststoffen zijn opgehoopt die afkomstig zijn uit ontwikkelingslanden (voornamelijk Zuidoost-Azië).

⁽⁴⁾ SDG's nr. 3, nr. 9, nr. 12 en nr. 14 (Gezondheid en welzijn; Industrie, innovatie en infrastructuur; Verantwoorde consumptie en productie; Leven in het water).

⁽⁵⁾ COM(2018) 28 final.

⁽⁶⁾ COM(2015) 614 final.

⁽⁷⁾ Richtlijn (EU) 2015/720 (PB C 214 van 8.7.2014, blz. 40).

3.5. Een groot deel van de kunststofproducten voor eenmalig gebruik wordt gefabriceerd in landen buiten de EU. Dit betekent dat het voorstel een aanhoudende ontwikkeling van de Europese productie zou kunnen bevorderen dankzij een grote interne vraag. Daarom wordt verwacht dat deze maatregel ook de snellere groei zal bevorderen van een concurrerende, duurzame en koolstofarme economie, met een duidelijk voordeel in de handelsbalans met derde landen en positieve effecten voor het scheppen van kwalitatief hoogwaardige werkgelegenheid.

4. Algemene opmerkingen

4.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité is een van de pioniers van duurzame ontwikkeling geweest, gebaseerd op de bewustmaking van zowel burgers als alle politieke, economische, sociale, culturele en milieu-actoren. Om deze reden vervult onderwijs op alle niveaus een sleutelrol bij het leggen van de basis voor een nieuwe manier van produceren, consumeren en leven met respect voor het milieu. Bedrijven spelen, in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen, een centrale rol bij bewustwording en onderwijs. Het maatschappelijk middenveld heeft al tal van vrijwillige acties op touw gezet die een belangrijke toegevoegde waarde kunnen hebben voor het initiatief van de Commissie.

4.2. Het EESC herinnert eraan dat vervuiling een wereldwijd probleem is. Elk Europees initiatief, ongeacht de visie en reikwijdte ervan, zal ontoereikend zijn als het niet gepaard gaat met een breder project voor duurzame ontwikkeling waarbij zowel de belangrijkste concurrenten van de Unie als de ontwikkelingslanden betrokken zijn. Het wordt met name aanbevolen om synergieën tot stand te brengen met aangrenzende derde landen bij het duurzame beheer van gesloten zeeën, zoals de Zwarte Zee en de Middellandse Zee. Om deze reden hoopt het Comité dat de EU steeds meer een voortrekkersrol zal gaan spelen bij duurzameontwikkelingsprocessen.

4.3. Het EESC steunt het voorstel om kunststofzwerfvuil op zee van kunststofproducten voor eenmalig gebruik en vistuig dat kunststoffen bevat te voorkomen en te verminderen. Het Comité kan zich vinden in het idee om zich te concentreren op een beperkt aantal producten met grote milieueffecten volgens de logica van het „proefproject”, en beschouwt dit initiatief als een belangrijke stap in de richting van de totstandbrenging van een werkelijk duurzame economie, in het kader van het actieplan voor de circulaire economie ⁽⁸⁾ en ter aanvulling van de strategie inzake kunststoffen ⁽⁹⁾. Toch zou de Commissie verder moeten gaan en de lijst moeten uitbreiden met alle duurzame producten die al in voldoende hoeveelheden en tegen een betaalbare prijs beschikbaar zijn (bv. koffiecapsules); daarbij moet ook de EFSA worden betrokken zodat zeker is dat het om gezonde producten gaat.

4.4. Het EESC vindt het een passend voorstel om het op de markt brengen van producten alleen te beperken als er duurzame alternatieven bestaan die veilig zijn voor het milieu en de mens en betaalbaar zijn voor de consument.

4.5. Om het probleem van de ophoping van kunststofafval aan te pakken zijn naast afvalbeheer ook consumptiepatronen en het productiemodel belangrijk. Het is daarom van essentieel belang dat nationale regeringen alle noodzakelijke instrumenten in werking stellen om het gebruik van duurzame kunststofproducten aan te moedigen en de meest gestroomlijnde productie- en consumptieprocessen te bevorderen en te ondersteunen. Tegelijkertijd is het belangrijk om burgers vanaf de leerplichtige leeftijd bewust te maken, zodat zij verantwoordelijk handelen en deelnemen aan de gescheiden ophaling van afval.

4.6. Kunststofproducten voor eenmalig gebruik zijn producten met een hoog verspreidingsrisico in het milieu, onafhankelijk van de wil van veel consumenten en de efficiëntie van de afvalbeheer- en afvalrecyclingsystemen. Het is niet mogelijk om een efficiënt mechanisme voor 100 % afvalinzameling en -recycling op te zetten, wat inhoudt dat er zo snel mogelijk duurzame alternatieve producten moeten worden gecreëerd en maatregelen moeten worden genomen om het ontstane vervuilingniveau te verlagen ⁽¹⁰⁾.

4.7. Het „ecologisch ontwerp” is een sleutelfactor bij het creëren van biocompatibele producten als alternatief voor producten die vervuilerend zijn. Het Comité beveelt aan dat in het nieuwe financiële kader van de EU voldoende in deze sector worden geïnvesteerd, met name via het nieuwe Horizon-programma. Het EESC is van mening dat de groene innovatie op het gebied van „bioplastics” en „secundaire grondstoffen”, of het gebruik van enzymen als „PETase”, dat in staat is om kunststoffen te „eten”, vanuit economisch, sociaal en milieuoogpunt een toegevoegde waarde kan hebben voor de hele Unie.

⁽⁸⁾ PB C 264 van 20.7.2016, blz. 98, PB C 367 van 10.10.2018, blz. 97.

⁽⁹⁾ PB C 283 van 10.8.2018, blz. 61.

⁽¹⁰⁾ PB C 230 van 14.7.2015, blz. 33.

4.8. Het Comité beveelt een gerichte aanpak aan voor kunststofproducten die bestemd zijn om te worden omgezet in secundaire grondstoffen. Het is met name belangrijk dat kunststoffen geen giftige chemische additieven bevatten die de recycling ervan kunnen voorkomen en schade aan mensen, bedrijven en het milieu kunnen toebrengen. Bovendien is het belangrijk om een „einde van de levensduur” vast te stellen, aangezien ze niet aan oneindige recycling kunnen worden onderworpen.

4.9. Volgens het EESC is een van de meest voor de hand liggende beperkingen van het initiatief het ontbreken van een maatregel die een aanvulling vormt op het concept „biologische afbreekbaarheid”. **Dat een kunststofproduct biologisch afbreekbaar is, wil niet zeggen dat het ook ecologisch duurzaam is.** Kunststofproducten, en in het bijzonder kunststofproducten voor eenmalig gebruik, kunnen worden omgezet in microplastics die het milieu verontreinigen en de voedselketen binnendringen. Om deze reden beveelt het Comité aan dat zo snel mogelijk actie wordt ondernomen om het beginsel te verduidelijken dat alle „biologisch afbreekbare” kunststofproducten ook „composteerbaar” moeten zijn, dat wil zeggen, noch toxisch, noch schadelijk voor het milieu. In dit verband is het ook van essentieel belang om specifieke termijnen vast te stellen voor biologische afbreekbaarheid op zee en op land, in overeenstemming met de geharmoniseerde norm EN 13432 ⁽¹¹⁾. Ten slotte is het van fundamenteel belang een Europese „etikettering” te creëren, met adequate controlemechanismen om fraude te voorkomen.

4.10. Het EESC steunt het voorstel om de teruggave van vistuig dat kunststoffen bevat te bevorderen met stimulansen voor vissers. Het Comité merkt op dat de afvalscheidingsactiviteiten noch eenvoudig, noch van korte duur zullen zijn, en hoopt daarom dat de stimulansen passend zullen zijn voor de tijd die de vissers investeren in het sorteren van afval.

4.10.1. Deze maatregel moet worden uitgebreid tot de teruggave van al het tijdens het vissen ingezameld afval waarvoor, volgens de geldende wetgeving, de vissers verplicht zijn te betalen om het in de haven te lossen. Dit betekent dat vissers momenteel betalen om de zee schoon te maken en afval naar land te brengen dat ze niet hebben geproduceerd, maar ingezameld. Om deze reden wordt aanbevolen de huidige maatregelen inzake afvalbeheer te herzien in het kader van het nieuwe Europees Visserijfonds 2021-2026, waarbij proactief en verantwoord gedrag wordt bevorderd.

4.10.2. Omdat het gaat om grote hoeveelheden afval, zowel drijvend als onder water, kunnen vissers van belangrijke toegevoegde waarde zijn voor de inzameling van zwerfvuil. Door de recente invoering van limieten voor diverse visbestanden, kunnen deze stimulansen als een element van economische compensatie worden beschouwd ⁽¹²⁾. Op deze manier zou de opruimactiviteit, na adequate training en directe betrokkenheid van de visserijorganisaties, een andere economisch interessante activiteit kunnen worden, zoals visserijtoerisme (blauwe economie), dat veel wordt toegepast in perioden van natuurlijke onderbreking van de visserij. Deze maatregel moet worden opgenomen in het nieuwe Europees Visserijfonds en de uitvoering ervan moet onderwerp zijn van een specifiek Europees wetgevingsinitiatief.

4.11. Het Comité is voorstander van de invoering van de regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, die in overeenstemming is met het beginsel dat „de vervuiler betaalt”. Tot op heden hebben andere productiesectoren (toerisme ⁽¹³⁾, zeevervoer, visserij) en burgers (middels hogere belastingen voor inzameling, beheer en recycling van afval) de kosten van vervuiling op zee betaald. Bij de uitvoering ervan zal het belangrijk zijn om na te gaan of dit beginsel wordt toegepast op bedrijven die daadwerkelijk vervuilende producten produceren en niet wordt doorberekend aan de consument ⁽¹⁴⁾.

4.12. Het Comité verzoekt de Commissie en de lidstaten om, in overeenstemming met de criteria van Richtlijn 2004/35/EG ⁽¹⁵⁾, de mogelijkheid te onderzoeken de economische lasten te verminderen voor bedrijven die gecertificeerde acties ontwikkelen voor het directe herstel van de door hun producten veroorzaakte verontreiniging (bv. een systeem van retourverpakkingen). De evaluatie van deze goede praktijken moet, hoewel zij onder de directe bevoegdheid van de nationale autoriteiten valt, ook worden onderworpen aan een Europese controle op het tweede niveau.

4.13. Het EESC beseft dat de overgang naar de circulaire economie voor veel bedrijven een reeks hoge kosten met zich mee zal brengen. Om deze reden hoopt het Comité dat dit proces, dat vanuit milieuoogpunt zo essentieel is, gepaard zal gaan met financiële en fiscale stimulansen om bedrijven in staat te stellen over te stappen op duurzame productie. Het is belangrijk dat dit proces op Europees niveau wordt beheerd en gemonitord om oneerlijke concurrentie op de interne markt te voorkomen.

⁽¹¹⁾ De UNI EN 13432:2002 is een geharmoniseerde norm van het Europees Comité voor normalisatie betreffende de eigenschappen die een materiaal moet hebben om te kunnen worden gedefinieerd als biologisch afbreekbaar of composteerbaar.

⁽¹²⁾ PB C 283 van 10.8.2018, blz. 61.

⁽¹³⁾ PB C 209 van 30.6.2017, blz. 1.

⁽¹⁴⁾ PB C 81 van 2.3.2018, blz. 22.

⁽¹⁵⁾ In Richtlijn 2004/35/EG wordt het beginsel „de vervuiler betaalt” geponeerd. Dit betekent dat een bedrijf dat milieuschade veroorzaakt hiervoor verantwoordelijk is en dus de nodige preventieve en herstelmaatregelen moet nemen en alle gerelateerde kosten moet dekken.

4.14. De overgang naar de circulaire economie kan de hele Europese Unie een kans bieden op het gebied van concurrentievermogen en werkgelegenheid. Om deze kans te kunnen benutten, is het noodzakelijk om een geavanceerd systeem van onderwijs en opleiding te ontwikkelen. Dit impliceert ook een adequaat systeem van actief arbeidsbeleid om de vaardigheden van werknemers bij te werken.

4.15. Het Comité deelt het idee om een richtlijn op te stellen zodat elke lidstaat de maatregel toepast in overeenstemming met zijn nationale kenmerken, hoewel het van belang is de verschillen op het gebied van vergunningen en sancties zo snel mogelijk te beperken⁽¹⁶⁾. In dit verband is het van essentieel belang dat de nationale overheden het **maatschappelijk middenveld** bij alle stadia betrekken, van de voorbereiding van de wetgeving tot de uitvoering, monitoring en evaluatie ervan. Hoewel er bij de toepassing van de richtlijn voor sommige gevallen sprake is van tijdslimieten om de gestelde doelen te bereiken, ontbreken er voor vele andere (zoals bijvoorbeeld de recycling van pet) tijdschema's. Het EESC is van mening dat het ontbreken van duidelijke en gelijke data voor iedereen tot meer onevenwichtigheden kan leiden in de omzettingfase van de regelgeving.

4.16. Het Comité merkt op dat de monitoringmechanismen al actief en gevalideerd zijn (telmethode). Om deze reden wordt aanbevolen de richtlijn om de drie in plaats van om de zes jaar te herzien, wat het oorspronkelijke voorstel is. Dankzij deze maatregel zouden eventuele problemen in de uitvoeringsfase kunnen worden opgelost en zou, indien nodig, de lijst van de tien kunststofproducten voor eenmalig gebruik kunnen worden gewijzigd of uitgebreid, afhankelijk van het uitvoeringsstadium van de richtlijn en de ontwikkelingen op het gebied van ecologisch ontwerp.

5. Specifieke opmerkingen

5.1. Volgens UNEP⁽¹⁷⁾ is 80 % van het afval dat zich in de zeeën en oceanen heeft opgehoopt aan land geproduceerd en bereikt het via de rivieren de zee. Dit impliceert de noodzaak om met steeds meer gecoördineerde maatregelen in te grijpen om te voorkomen dat het afval de zee bereikt. De acties betreffende de kunststofproducten voor eenmalig gebruik zullen de situatie van meren en rivieren verbeteren; er is echter geen specifieke voorspelling met betrekking tot vistuig. Het EESC beveelt daarom aan om deze maatregel uit te breiden tot meren en rivieren, middels een Europese strategie voor een duurzamer beheer van de binnenwateren.

5.2. Riviercontracten⁽¹⁸⁾ zijn een zeer gebruikelijke en succesvolle goede praktijk in Europa die zeer effectief kan zijn bij het beheer van de binnenwateren, met betrekking tot hydrogeologische en milieurisico's. De kracht van dit instrument is de open „governance” die het mogelijk maakt om op territoriaal niveau alle publieke en private actoren alsmede het maatschappelijk middenveld bij een en ander te betrekken. Deze ervaringen moeten worden verzameld middels de oprichting van een Europese databank om in de hele EU een organische en gestructureerde ontwikkeling te vergemakkelijken. In overeenstemming met het nieuwe programma Horizon Europe, volgens hetwelk 35 % van de begroting bestemd zou moeten zijn voor acties op het gebied van klimaat en milieu, beveelt het Comité aan dat deze contracten een cruciale voorwaarde zijn voor toegang tot bepaalde Europese fondsen op het gebied van onderzoek en innovatie voor ecologische duurzaamheid, en tot fondsen bestemd voor territoriale bescherming in aangelegenheden die verband houden met hydrogeologische en milieurisico's (bv. Interreg).

5.3. Het Comité is van mening dat een samenhangende en gecoördineerde aanpak van de richtlijn met de rest van de wetgeving van de EU inzake afval en water, de kaderrichtlijn afvalstoffen⁽¹⁹⁾, de richtlijn betreffende verpakking en verpakkingsafval⁽²⁰⁾, de kaderrichtlijn mariene strategie⁽²¹⁾ en de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater⁽²²⁾, van essentieel belang is. Bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de Europese regelgeving voor afvalbeheer⁽²³⁾.

5.3.1. Het is zaak te zorgen voor adequate afvalbeheerinfrastructuur (bv. gescheiden inzameling van composteerbaar afval dat effectief en correct moet worden verwerkt in recyclingbedrijven), alsook voor duidelijke informatie voor de consument. Een correcte scheiding van afval zal ook het gebruik van 3D-printen bevorderen, omdat kunststoffen gemakkelijk kunnen worden gebruikt als grondstof voor het maken van nieuwe objecten.

⁽¹⁶⁾ PB C 283 van 10.8.2018, blz. 61.

⁽¹⁷⁾ UNEP, Marine plastic debris and microplastics, 2016.

⁽¹⁸⁾ Riviercontracten zijn een goede praktijk die voor het eerst werd verspreid in Frankrijk in de jaren 1990. In 2000 werd ter gelegenheid van het Wereldwaterforum het belang en nut ervan vastgesteld. In een eerste fase waren de riviercontracten gericht op het voorkomen van hydrogeologische risico's. In de afgelopen jaren zijn ze in veel EU-landen een fundamenteel instrument geworden voor een verantwoord en duurzaam beheer van de binnenwateren via een „bottom-up”-benadering.

⁽¹⁹⁾ Richtlijn 2008/98/EG.

⁽²⁰⁾ Richtlijn 1994/62/EG.

⁽²¹⁾ Richtlijn 2008/56/EG.

⁽²²⁾ Richtlijn 91/271/EEG.

⁽²³⁾ Richtlijn 2008/98/EG.

5.3.2. Hoewel zij niet tot de kunststofproducten voor eenmalig gebruik behoren, dringt het Comité er bij de Commissie op aan om rekening te houden met het groeiende aantal filters met biomedica die op veel Europese stranden worden aangetroffen ten gevolge van een falend afvalwaterbeheer.

5.4. Digitalisering kan een sterke bondgenoot zijn in de strijd tegen vervuiling en ten gunste van een duurzame economie. De invoering van etiketterings- en traceerbaarheidssystemen voor kunststofproducten kan een toegevoegde waarde hebben bij de processen voor afvalbeheer en -recycling. Het creëren van een specifiek logo zou het consumentenvertrouwen kunnen versterken, met name voor producten die met secundaire grondstoffen zijn vervaardigd ⁽²⁴⁾.

5.5. Het Comité beveelt aan een gemeenschappelijk kader met hoogwaardige milieucertificeringen te creëren. Dit initiatief is van fundamenteel belang om bedrijven in staat te stellen de hoogste duurzaamheidsnormen te bereiken, waarbij overlappende vereisten en extra economische lasten worden vermeden.

5.6. Het EESC stelt opnieuw de kwestie van de verschillende havensystemen in de EU aan de orde ⁽²⁵⁾. In Europa zijn er honderden kleine havens die een sleutelfactor vormen voor de ontwikkeling van kleine lokale gemeenschappen die overleven dankzij de zee en de visserij. Het Commissievoorstel voorziet in een moderniseringsproces (van methode, technologie en infrastructuur) dat nauwelijks op lokaal niveau kan worden uitgevoerd zonder de financiële steun van de Europese Unie. Dit proces is van fundamenteel belang om ontvolking tegen te gaan en zowel de lokale productieve kenmerken als de gemeenschappen zelf te behouden.

5.6.1. Het Comité beveelt aan dat de middelen die op grond van Richtlijn (EU) 2018/851 worden verkregen via uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, ook worden gebruikt om haveninfrastructuur te vernieuwen overeenkomstig de hoogste normen voor afvalinzameling en -beheer. Tegelijkertijd acht het EESC het van essentieel belang dat instellingen en het maatschappelijk middenveld op lokaal niveau hierbij worden betrokken, waarbij specifieke aandacht moet uitgaan naar kleine kustgemeenten (met minder dan 5 000 inwoners), zodat zij met elkaar tot gezamenlijke en op de langere termijn goedkopere oplossingen kunnen komen.

5.7. Het EESC beschikt samen met de Commissie over een platform voor de circulaire economie ⁽²⁶⁾ dat de inzameling en uitwisseling van de vele ervaringen en bestaande goede praktijken tussen de verschillende hierbij reeds betrokken actoren alsook de verspreiding en reproductie ervan bevordert, en al uitstekende resultaten heeft geboekt. Het gaat hier om een instrument van kapitaal belang dat navolging verdient.

Brussel, 17 oktober 2018.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Luca JAHIER

⁽²⁴⁾ PB C 283 van 10.8.2018, blz. 61.

⁽²⁵⁾ PB C 288 van 31.8.2017, blz. 68.

⁽²⁶⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en>